

УДК: 377.36

Алексєєва С. В.,
кандидат педагогічних наук,
ст. науковий співробітник
лабораторії дистанційної професійної освіти
Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України, м. Київ

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ ДИЗАЙНЕРІВ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЧЧИНИ, ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА ФРАНЦІЇ)

***Анотація.** У статті досліджено проблеми розвитку дизайнерської кар'єри у країнах Європи. Виявлено умови для успішного формування індивідуальної кар'єри у дизайнерській діяльності, що закладено системою дизайн-освіти та сформовано з урахуванням потреб ринку. Встановлено – кар'єра в дизайні залежить від самостійно обраної програми кар'єрного розвитку майбутніх фахівців, що реалізується в умовах активної взаємодії з навколишнім професійним середовищем.*

***Ключові слова:** професійна кар'єра, особистісна кар'єрна перспектива, кар'єрне консультування, кар'єрна орієнтація, кар'єрне зростання.*

***Постановка проблеми, її зв'язок із важливими завданнями.** Провідна роль дизайну у розвитку постіндустріального суспільства визнана розвиненими державами світу, що підкреслюється рішеннями Європейського Економічного Співтовариства. Ще у березні 1994 року ЄЕС закликала європейські країни до активної підтримки дизайну у всіх сферах*

промислового виробництва, економіки, культури й освіти.

Інтеграційні та економічні процеси в Україні створюють передумови впровадження нових підходів у підготовку майбутніх дизайнерів відповідно до вимог європейського освітнього простору, що має чітку орієнтацію на мобільність і кар'єрну компетентність фахівців. Суспільству потрібні дизайнери, які не тільки досконало володіють ґрунтовними знаннями високотехнологічного виробництва, а й здатні до кар'єрного розвитку та професійного вдосконалення. Професійна підготовка фахівців із дизайну спрямована на реалізацію низки завдань, серед яких важливе місце посідають творча реалізація майбутнього дизайнера, його професійне самовизначення, позитивна кар'єрна орієнтація, розвиток кар'єрних домагань. Професійну кар'єру, в сучасному суспільстві, вважають критерієм успішного професійного самоствердження особистості в професії. Саме в процесі реалізації професійної кар'єри відбувається досягнення вершин професіоналізму, становлення особистості фахівця як професіонала.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Науковці вважають, що професійну кар'єру як траєкторію свого руху створює сама особистість і важливо підготувати майбутніх фахівців до її успішної реалізації, навчити об'єктивності самооцінки індивідуальних навичок, ділових якостей, правильності визначення цілей кар'єри. Зокрема, проблему професійної кар'єри досліджували М. Миропольська [6], Р. Калениченко [4], Ф. Арсланов [1]; формування готовності майбутніх фахівців до реалізації професійної кар'єри висвітлено в працях А. Борисюка [2], А. Крицкого [5], Д. Закатнова [3], Я. Чернишева [7].

Формулювання мети статті: висвітлити результати теоретичного аналізу моделей дизайнерської кар'єри в зарубіжних країнах, що свідомо закладено узгодженістю вимог професійного та педагогічного середовища підготовки майбутніх дизайнерів до цього процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Аналіз розвитку професійної кар'єри на основі біографій відомих дизайнерів Центральної Європи, зокрема британських дизайнерів Доменіко Дольче, Франко Москіно, французького дизайнера Філіпа Старка, німецького модельєра і фотографа Карла Отто Лагерфельда, свідчить, що дизайнерська кар'єра в країнах Центральної Європи розпочинається з отримання освіти.

Найбільш відомими навчальними закладами дизайн-освіти в країнах Європи вважають такі: The School of Art and Design Berlin, The Berlin Weissenhof School of Art, Köln International School of Design – у Німеччині, Parsons Paris, Ecole de la Chambre Syndicale de la Couture Parisienne, ESMOD, The Institut Francais de la Mode – у Франції, університет University of the Arts London, Central St. Martins College of Art & Design, London College of Communication – у Великій Британії.

Так, випускники Parsons Paris – це визнані дизайнери і засновники будинків мод: Крістіан Діор, Крістіан Лакруа, Ів Сен Лоран, Коко Шанель, Юбер де Жіванши, а випускниками університету University of the Arts London – Джон Гальяно, Сер Пол Сміт, Вівьен Вествуд, Стелла МакКартні, Александр МакКуїн.

Рівень розвиненості інфраструктури дизайнерського простору й особливості дизайнерського бізнесу в країнах Європи відбивають специфіку професійної підготовки у кожній дизайнерській школі,

але загальною є філософія дизайн-освіти, що полягає у професійному навчанні крізь практику.

Отже, в дизайнерських навчальних закладах професійну підготовку майбутніх фахівців здійснюють визнані майстри. Механізм навчання майбутніх дизайнерів ґрунтується на ідеї спільної діяльності викладачів і майбутніх фахівців (студенти допомагають дизайнерам-викладачам створювати дизайнерські об'єкти). Відтак, студенти поступово складають дизайн-портфоліо професійних доробків, що є фундаментальною підвалиною майбутньої професійної кар'єри фахівця.

Крім того, в країнах Центральної Європи, дизайнерські навчальні заклади тісно співпрацюють із підприємствами. Зокрема, найпрестижніша Лондонська дизайн-школа Central St. Martins College of Art & Design провадить спільну діяльність із такими установами: GlaxoSmithKline, Unilever, Tetley, а відомий університет London College of Communication працевлаштовує випускників до дизайн-підприємств Bloomberg, BBC, Paul Smith.

Співпраця навчальних закладів із виробничими установами, організаціями впливає на зміст професійної підготовки майбутніх дизайнерів. Наприклад, школа Central St. Martins College of Art & Design здійснює підготовку фахівців за п'ятьма напрямками: School of Art (теорія мистецтва та дизайну, образотворче мистецтво, професійне фотомистецтво), School of Fashion and Textiles (сфера моди, коштовностей, арт-критика, комунікації та кураторства); School of Communication, Product and Spatial Design (графічний дизайн, індустріальний дизайн, комунікаційний дизайн); Vyam Shaw School of Art (програми пов'язані з образотворчим мистецтвом); Drama Centre (сфера акторського мистецтва та

перформансу). Університет London College of Communication здійснює підготовку фахівців у галузі дизайну фотографії, реклами, sound arts, видавничої справи, кінематографу, анімації та медіа.

Дизайн-освіта у **Великій Британії** перебуває під безпосереднім контролем держави та регулюється централізованим чином. Зазначеній країні вдалося досягти того, що кількість людей, яких навчають у дизайнерських навчальних закладах обмежується визначеними цифрами і відповідає потребам галузі у молодих фахівцях відповідного профілю.

У сучасній дизайнерській освіті здійснюється підготовка найбільшої кількості студентів готується за напрямками: індастріал-дизайн, друге місце – дизайн середовища, третє – графічний дизайн. Цей показник залишається у Великобританії досить стабільним протягом багатьох років, але реформаторські акти у дизайн-освіті відбуваються систематично.

Щодо дизайнерської професійної кар'єри, відзначимо, що її розвиток можливий тільки для постійних працівників підприємства. Наприклад, на кожному підприємстві у Великобританії працюють певна кількість фахівців, які є висококваліфікованими, решта ж працівників – тимчасові. На підприємствах не створюють програм для підготовки та розвитку кадрів, але існує система публічних шкіл – «бінарна» система, – що функціонує з метою надання послуг із розвитку та управління професійною кар'єрою. Працевлаштуванням майбутніх дизайнерів у Великобританії, у більшості випадків, займаються викладачі-дизайнери – власники дизайнерських студій. Знаючи творчі можливості молодих фахівців, вони запрошують їх на роботу.

У Великій Британії розвиток професійної кар'єри дизайнерів вирізняє індивідуальний характер. Тому,

дизайнери-випускники активно приймають участь у міжнародних виставках і створюють віртуальні виставки власної творчості. Зокрема, молоді дизайнери обов'язково беруть участь у Міжнародному фестивалі дизайну Design Festival, Міжнародній виставці дизайну – 100% Design, Міжнародній виставці ексклюзивного інтер'єрного дизайну – Decorex International, виставці молодих дизайнерів, ювелірів, художників, скульпторів з усього світу – Art Georgia, виставці дизайну меблів – Confession of design. Таким чином, завдяки популяризації власної творчості у створенні дизайнерських об'єктів уможливорюється кар'єрне зростання дизайнерів.

У сучасній **Німеччині** структура дизайн-освіти схожа за британською та є подібність щодо державного регулювання процесів її організації. Школи дизайну в Німеччині мають широку мережу працевлаштування випускників, допомагають з пошуком роботи, завдяки зв'язкам з локальною професійною спільнотою, що підтримують дану дизайн школу.

Дизайн-освіта в Німеччині втілюється в життя шляхом отримання знань учнями через практичну діяльність та заохочення до творчості. Але різні програми мають різні акценти. Деякі з них більше орієнтовані на розвиток практичних навичок, інші – більш концептуальні. Зокрема, навчання у школах дизайну, що спрямовується на професійну підготовку корпоративних дизайнерів, надають інженерні та промислові знання у сфері дизайну. У підготовці дизайнерів із консультаційної роботи є свої особливості.

Важливою ознакою дизайнерської підготовки у Німеччині вважаємо активну співпрацю з бізнесом. Загалом ринок праці обслуговує система інститутів, починаючи з центрів професійної інформації та

закінчуючи біржами праці. Німеччина відзначається налагодженою системою центрів професійної інформації, де надаються консультації щодо кар'єрної послідовності заняття професійних позицій, формування кар'єрних стратегій, допомоги у плануванні професійної кар'єри. У перебігу таких консультацій із розвитку професійної кар'єри у галузі дизайну проводяться біографічні дослідження кар'єри відомих дизайнерів, аналізуються біографічні стратегії формування кар'єри, пропонуються методики управління і технології корегування індивідуальної кар'єри, обираються принципи побудови особистісної кар'єрної перспективи.

У межах кар'єрного консультування проводять біографічні дослідження, що спрямовані на пошук можливостей розвитку індивідуальної дизайнерської кар'єри на основі ілюстративної ролі творчості успішних дизайнерів і сприяють посиленню інтересу до способів планування власного кар'єрного зростання. Обов'язковим елементом консультацій є узагальнення біографічних даних, що уможлиблює складання певної системи побудови кар'єри, яка використовується для моделювання власної кар'єри відповідно до умов її реалізації у професійній діяльності. Особливу увагу у консультуванні надають проблемі проходження умовних «ліфтів» дизайнерської кар'єри, що сприяють нагромадженню кар'єрного досвіду у професійній діяльності та пов'язані з процесом самореалізації у дизайні.

Консультанти виявляють збіги або розбіжності організаційних умов, у яких фахівець має намір реалізувати дизайнерську кар'єру. Під контролем консультантів перебувають також кар'єрні стратегії майбутніх дизайнерів, які у разі мінливості цілей корегуються. Основне призначення консультацій

такого типу є формування у майбутнього дизайнера концептуального підходу до розвитку власної кар'єри на основі аналізу індивідуальних можливості відповідно до наявних якостей. Для формування готовності майбутніх фахівців до розвитку дизайнерської кар'єри в європейських країнах використовують метод біографічного проектування кар'єри.

Індивідуальний розвиток професійної дизайнерської кар'єри презентується і у **Франції**. З цією метою у ЗМІ та на телебаченні популяризують моделі успішної професійної кар'єризації відомих дизайнерів. Так, дизайн-освіта Франції має свій центр педагогічної документації, у якому працюють інформатори, документалісти, продюсери, видавці, фахівці з мистецтвознавства, вони пропонують майбутнім дизайнерам різноманітні інформаційні послуги. Звернувшись до центра, можна отримати консультацію щодо доступу використання баз даних бібліографій, архівів музеїв, каталогів, інформаційних бібліотек, відео-матеріалів із розробки будь-якого дизайнерського продукту тощо. Важливою функцією центру педагогічної документації дизайн-освіти є інформаційне забезпечення мистецької складової професійної підготовки.

Франція має центри педагогічної документації різних рівнів. Ідеться про Національний центр педагогічної документації в Парижі (CNDP), регіональні центри педагогічної документації (CRDP), центри педагогічної документації в департаментах (CDDP), центри документації та інформації (CDI) в кожному навчальному закладі. Кожен центр має постійно обновлювані бібліотечний фонд і фонд навчальних аудіовізуальних засобів. Між центрами проводиться інтенсивний обмін інформацією, що

уможлиблює створення національної мережі центрів педагогічної документації. Центри педагогічної документації співпрацюють зі службою науково-популярних фільмів. У цьому напрямі активно використовують телебачення. Спеціально розроблені серії мистецьких телепрограм, що уможлиблюють вивчення теоретичних дисциплін з архітектури, дизайну, живопису, театру, кіно, цирку, фотографії тощо. Освітні можливості французького телебачення активно використовують для популяризації розвитку дизайнерської кар'єри, висвітлюючи можливості партнерства та співпраці з роботодавцями в галузі дизайну. З цією метою створена Дирекція стратегічних дій (DAS), яка здійснює заходи з активізації співробітництва освітніх каналів з європейськими телеканалами інших країн.

Працевлаштуванням у Франції займається Національне агентство зайнятості, що має розгалужену мережу державних агентств (бюро найму). Таке агентство виконує посередницькі послуги з працевлаштування усім вікових груп населення, але лише в небагатьох державних агентствах є спеціалізовані відділи і фахівці з роботи з молоддю.

Французька методика підготовки фахівців із дизайну визначається такими школами дизайну, як Ecole de la Chambre Syndicale de la Couture Parisienne, ESMOD, LISAA, The Institut Francais de la Mode, Parsons Paris. Зазначені заклади практикують відкриті навчальні плани освітнього процесу і тісно співпрацюють із мережею підприємств. Зокрема, LISAA – інститут прикладних мистецтв Франції є партнером відомої компанія DreamWorks із виробництва фільмів, мультфільмів та відеоігор. Студенти Інституту виконують реальні проекти на цьому підприємстві. Крім того, LISAA входить до

міжнародної асоціації CUMULUS, що об'єднує університети та школи у сфері мистецтва, дизайну та медіа. Така міжнародна асоціація організовує галузеві професійні проекти й уможливорює можливості реального і швидкого кар'єрного розвитку майбутніх дизайнерів.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок із напрямку. Таким чином, дослідження проблеми розвитку дизайнерської кар'єри у країнах Європи уможливають визначення наступних особливостей. *По-перше*, в країнах Центральної Європи кар'єра дизайнерів виступає продуктом, кількісні та якісні професійні характеристики якого задаються системою освіти. Модель дизайнерської кар'єри, свідомо закладається узгодженістю вимог соціально-професійного середовища з власними можливостями майбутнього фахівця. Механізмами такого узгодження є глибокий самоаналіз та самооцінка дизайнерами майбутніх можливостей реалізації зростаючого професіоналізму. *По-друге*, сприятливі умови для успішного формування індивідуальної кар'єри у дизайнерській діяльності закладено у системі дизайн-освіти, що сформована з урахуванням потреб ринку. *По-третє*, в європейських країнах, відносно самостійний і розгорнутий у часі розвиток кар'єри у дизайнерській діяльності, орієнтований на активність особистості, свободу вибору напрямку професійного зростання з урахуванням, передусім, її власних інтересів та можливостей. Майбутній фахівець здобувши відповідну професійну підготовку гарантовано отримає в майбутньому бажане робоче місце. *Четверте*, розвиток кар'єри в дизайнерській діяльності залежить від самостійної реалізації обраної програми кар'єрного розвитку майбутніх фахівців, що відбувається в умовах активної взаємодії з

навколишнім професійним середовищем. *П'яте*, в країнах Центральної Європи існує функціональна система заходів (зокрема, консультування, бінари, центри), що спрямована на підтримку розвитку професійної кар'єри, розв'язання проблем самостійного кар'єрного просування майбутнього дизайнера у професійному середовищі. *Шосте*, успішності розвитку професійної кар'єри дизайнерів у країнах Центральної Європи сприяє міжнародна співпраця та мобільність випускників. Міжнародна співпраця уможливорює забезпечення ефективного механізму формування кар'єрного ресурсу майбутніх дизайнерів. Мобільність дизайнерів на європейському просторі забезпечує конкурентоспроможну складову фахівців на ринку дизайну, що визначається можливостями професійного зростання, планування професійного життя та кар'єрної перспективи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арсланов Ф. Г. Образ профессии как элемент карьерной ориентации в сознании учащихся в их профессиональном становлении / Арсланов Ф. Г., Соловьева Ю. В. // Пед. науки. – 2008. – № 2. – С. 129-131.
2. Борисюк А. С. Професійна кар'єра як соціально-психологічний феномен: [етапи, типи проф. кар'єри] / А. С. Борисюк // Проблеми заг. та пед. психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2007. – Т. 9, ч. 4. – С. 94-101.
3. Закатнов Д. О. Організаційно-педагогічне забезпечення підготовки учнівської молоді до планування кар'єри / Д. О. Закатнов // Теорет.-метод. проблеми виховання дітей та учн. молоді : зб. наук. пр.

/ АПН України, Ін-т проблем виховання [та ін.]. – К., 2007. – Вип. 10, кн. 2. – С. 373-380.

4. Калениченко Р. А. Психологічні аспекти індивідуальної кар'єри: [осн. мотиви, типи, стадії та етапи вибору кар'єри] / Р. А. Калениченко // Проблеми та перспективи формування нац. гуманіт.-техн. еліти : зб. наук. пр. / АПН України, Нац. техн. ун-т «Харк. політехн. ін-т». – Х., 2006. – Вип. 9/10. – С. 129-135.

5. Крицкий А. Планирование карьеры старшеклассников / Александр Крицкий // Нар. образование. – 2009. – № 1. – С. 207-213.

6. Міропольська М. А. Професійна орієнтація як основа формування та побудови професійної кар'єри / М. А. Міропольська // Бюл. Ін-ту підготов. кадрів держ. служби зайнятості України. – 2004. – № 2. – С. 17-19.

7. Чернышев Я. А. Понятие «профессиональная карьера»: сущностно-содержательная характеристика / Я. А. Чернышев // Мир психологии. – 2007. – № 4. – С. 257-267.

REFERENCES:

1. Arslanov F. H. Obraz professyy kak element kar'ernoj oryentatsyy v soznanyu uchashchyxhsya v ykh professyonal'nom stanovlenyy / Arslanov F. H., Solov'eva Yu. V. // Ped. nauky. – 2008. – № 2. – S. 129-131.

2. Borysyuk A. S. Profesiyna kar'yera yak sotsial'no-psykholohichnyy fenomen: [etapy, typu prof. kar'yery] / A. S. Borysyuk // Problemy zah. ta ped. psykholohiyi: zb. nauk. pr. In-tu psykholohiyi im. H. S. Kostyuka APN Ukrayiny. – K., 2007. – T. 9, ch. 4. – S. 94-101.

3. Zakatnov D. O. Orhanizatsiyno-pedahohichne zabezpechennya pidhotovky uchniv'skoyi molodi do planuvannya kar'yery / D. O. Zakatnov // Teoret.-metod.

problemy vykhovannya ditey ta uchn. molodi : zb. nauk. pr. / APN Ukrainy, In-t problem vykhovannya [ta in.]. – K., 2007. – Vyp. 10, kn. 2. – S. 373-380.

4. Kalenychenko R. A. Psykholohichni aspekty indyvidual'noyi kar'yery: [osn. motyvy, typy, stadiyi ta etapy vyboru kar'yery] / R. A. Kalenychenko // Problemy ta perspektyvy formuv. nats. humanit.-tekhn. elity : zb. nauk. pr. / APN Ukrainy, Nats. tekhn. un t «Khark. politekhn. in-t». – Kh., 2006. – Vyp. 9/10. – S. 129-135.

5. Krytskyy A. Planyrovanye kar'era starsheklassnykov / Aleksandr Krytskyy // Nar. obrazovanye. – 2009. – № 1. – S. 207-213.

6. Miropol's'ka M. A. Profesiyna oriyentatsiya yak osnova formuvannya ta pobudovy profesiynoyi kar'yery / M. A. Miropol's'ka // Byul. In-tu pidhotov. kadriv derzh. sluzhby za nyatosti Ukrainy. – 2004. – № 2. – S. 17-19.

7. Chernyshev Ya. A. Ponyatye «professyonal'naya kar'era»: sushchnostno-soderzhatel'naya kharakterystyka / Ya. A. Chernshev // Myr psykholohyy. – 2007. – № 4. – S. 257-267.

Алексеева С. В. Тенденции развития профессиональной карьеры дизайнеров в странах Европы (на примере Германии, Великобритании и Франции).

Аннотация. В статье исследованы проблемы развития дизайнерской карьеры в странах Европы. Выявлены условия для успешного формирования индивидуальной карьеры в дизайнерской деятельности, что заложено системой дизайн-образования и сформировано с учетом потребностей рынка. Установлено, что карьера в дизайне зависит от самостоятельно избранной программы карьерного развития будущих специалистов, которое реализуется

в условиях активного взаимодействия с окружающей профессиональной средой.

Ключевые слова: профессиональная карьера, личностная карьерная перспектива, карьерное консультирование, карьерная ориентация, карьерный рост.

Alekseeva S. V. Tendencies of development of designer career are investigational in the countries of Europe (on the example of Germany, Great Britany and France).

Annotation. In the article the problems of development of designer career are investigational in the countries of Europe. Terms are eduuced for the successful forming of individual career in designer activity, that it is stopped up by the system of formation of design and formed taking into account the necessities of market. It is set that a career in a design depends on the independently select program of quarry development of future specialists, that will be realized in the conditions of the active co-operating with a professional environment.

Keywords: professional career, personality quarry prospect, quarry advising, quarry orientation, career advancement.